

DONELAIČIO ŽEMĖ

1993 m. GEGUŽĖ

KARALIAUČIAUS KRAŠTO MYLĖTOJŲ LAIKRAŠTIS

Nr.3(4)

Lietuvoje gegužės pirmąjį sekmadienį švenčiama **MOTINOS DIENA**,
o po mėnesio, birželio pirmąjį sekmadienį, - **TĖVO DIENA**

A.Miškinis

Pasimatymai su Motina

- Motule mano, vai mielų mieloji,
Vienintelė man tu kaip Lietuva.
Ar durys brakšteri, ar šuo suloja,
Langan kaip saulė tavo švyst galva.

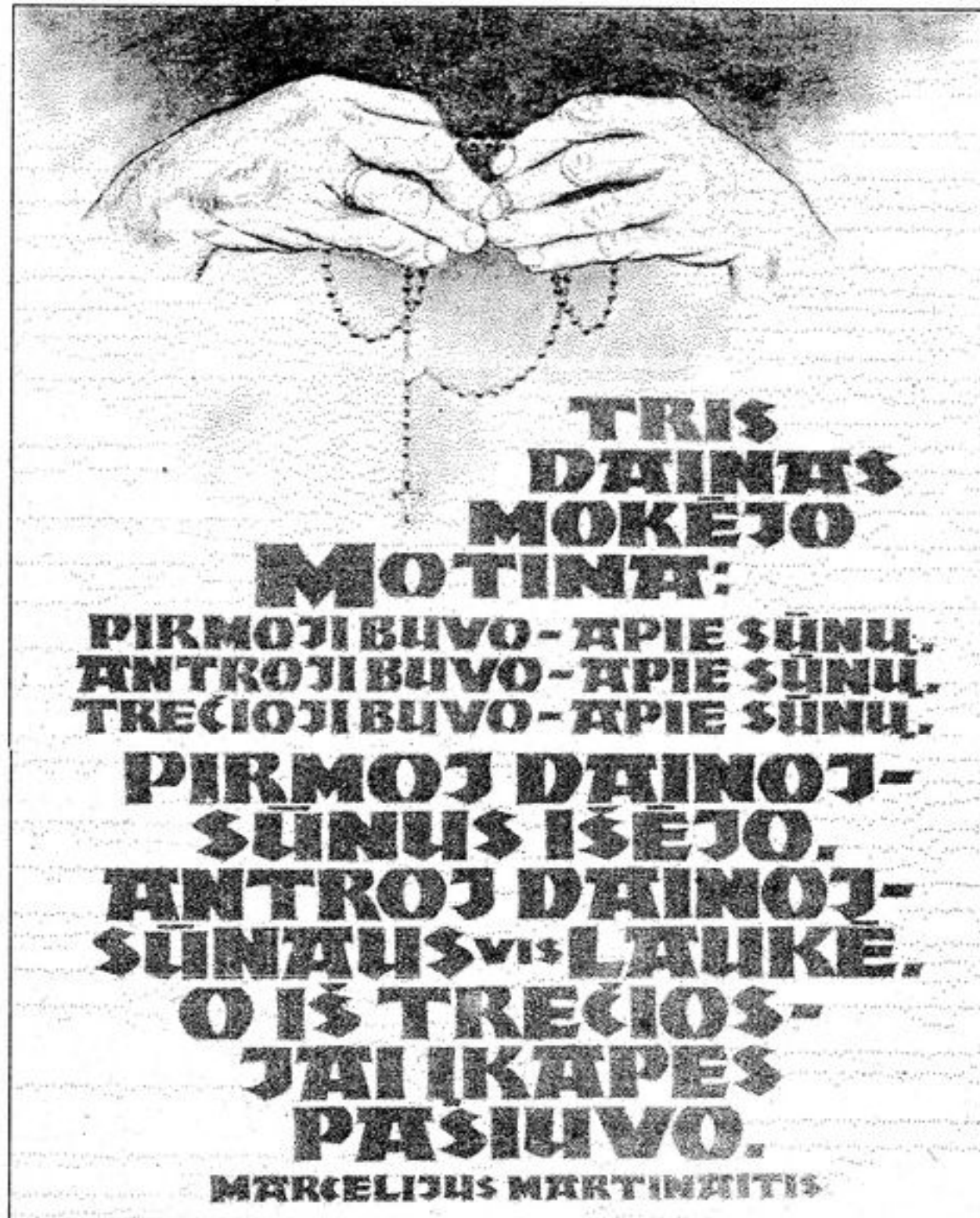
Nakčia aš paukščių tuo keliu plačiuoju
Mintim tavęs lankyt skrendu skrendu...
Sidabro galvą tavo išbučiuoju,
Po stiklo langu rymančią randu.

Man veidą ašarom karštom apieji,
Sušildai mano stingstančius pirštus.
Sušvinta prieš akis namai mielieji,
Ir visa, kas kur buvo, užmirštu.

Mane bučiuoji, glostai ir teiraujies,
Kada visai pareisiu pagaliau.
Aš sverdėju, per burną trūksta kraujas
Ir sukniumbu ties kojom, tolėliau.

Kad tu brangiausia, visados žinojau -
Ir džiugesy, ir ašarų klane.
Matau, kaip kryžium dideliu žegnoji,
Ranka dešniąja laimini mane.

Plakato autorius S.Lukoševičius 1989

Vaikeli, ar žinai, kaip pašaukti mamytę?

mama
motina
motulė
mamužė
mamaitė
mamikė
matušė
mamelė
mamytė
mamukas
mamulis
močiutė
močiukė
močiuzė
mamulytė
mamutytė
mamužėlė
mamaitėlė
mamytukė
mamulėlė
motulėlė
motužėlė
matušėlė
matušaitė
močiukėlė
motinėlė
motinutė
motinėlytė

Mažosios Lietuvos tautosakos rinkėjas Vilius Kalvaitis savo knygoje "Lietuviškų vardų klėtėlė" (Tilžė, 1910 m.) surašė net 94 žodžius, reiškiančius motinos vardą.

Jonas Bulota Laisvės šviesa

"Aušrai" - 110 metų

Mes daug skolingi žemei pietiniame Nemuno krante, kurią anksčiau vadino Prūsų Lietuva. Prisiminkime M.Mažvydą ir pirmąją lietuvišką knygą, D.Kleina ir pirmąją spausdintą lietuvių kalbos gramatiką, pirmąjį mūsų literatūros klasiką K.Donelaitį, pirmąjį lietuvių liaudies dainų rinkinį, išleistą L.Rėzos, rašytoją ir filosofą Vydūną ir daugelį kitų savo gimtinei ir visai Lietuvai nusipelnusių vyrų. Ilgus šimtmečius kovoję prieš germanizaciją, Mažosios Lietuvos žmonės visados tiesė pagalbos ranką "didlietuviams", kentu-

siems polonizacijos, rusifikacijos kančias. Čia, Mažojoje Lietuvoje, XIX a. pirmoje pusėje pasirodė ir pirmieji periodiniai leidiniai lietuvių kalba, tiesa, skirti ne visiems lietuviams, o tik lietuvininkams - taip save vadino to krašto gyventojai. Tie leidiniai, kaip ir knygos, skirtos Mažajai Lietuvai, spausdintos gotišku šriftu, todėl Lietuvą šiaipus Nemuno rečiau pasiekdavo.

XIX a. antroje pusėje, kai lietuvių kultūros likimas buvo sprendžiamas jau dešiniame Nemuno krante, caro valdomos Lietuvos dalyje, germanizatorių prislėgta Mažoji Lietuva savo senomis lituanistinėmis tradicijomis, spaudos baze suteikė didžiulę paramą kovoję prieš rusifikatorių draudimą spausdinti bet kokius leidinius lietuvių kalba lotyniškais raidėmis.

1883 m. kovo mėn. Ragainėje išėjo pirmasis "Aušros" numeris. Tai buvo pirmasis mėnesinis visuomeninis politinis ir literatūrinis žurnalas, spausdinamas lotynišku šriftu. Panašaus leidinio, kuris propaguo- tų Didžiosios ir Mažosios Lietuvos

gyventojų lietuvių tautinį bendrumą, su- manymas jau senokai sklاندė mūsų inteligentijos rateliuose, išsibarsčiusiuose Rusijos, Lenkijos, Vokietijos ir kitų kraštų universitetuose ar kitose vietose. Šiandien mes juos visus vadiname aušrininkais - Lietuvos mylėtojais. Tai buvo dažniausiai valstietiškos kilmės inteligentai lietuviai ir lietuvininkai, kai kurie žemesnio rango dvasininkai.

Pirmojo "Aušros" numerio leidėju pasirašęs J.Basanavičius savo garsiąją "Prakalbą" - programinį straipsnį pradėjo gana plačia Prūsijos lietuvininkų periodinės spaudos apžvalga. Joje netrūksta padėkos ir pagarbos tiems Mažosios Lietuvos šviesuoliams, kurie pirmieji suvokė periodinio leidinio reikšmę krašto kultūriniam gyvenimui. Pirmuoju lietuvišku, reguliariai išeinančiu laikraščiu (nors chronologi- niu atžvilgiu ne visai teisingai) laikydamas 1849 m. Klaipėdoje pasirodžiusį R.A.Cipelio leidinį, J.Basanavičius rašė: "Todėl tegul bus garbinamas tas Lietuvos mylėtojas, kursai, pirm trisdešimt ir

penkių metų įsteigdamas laikraštį "Lietuvininkų Prietelių", pradėjo rūpintis apie išplatimą tarp brolių dvasiškos šviesos". Po kurio laiko "Aušroje" pasirodė slapyraidėmis "sz" (greičiausiai M.Šerniaus) pasirašytas straipsnis "Iš Lietuvos", kuris patikslino ir papildė "Prakalboje" pateiktus duomenis apie pirmuosius lietuvininkų periodinius leidinius, nors taip pat ne iki galo. Straipsnio autorius tikriausiai savo rankose turėjo J.F.Kelkio redaguotą "Nusidavimų apie evangelijos praplatinimą tarp žydų ir pagonų" 1832-1861 m. komplektus, tačiau nepastebėjo jau pirmajame šio leidinio numeryje buvusios užuominos į dar anksčiau, trečiojo dešimtmečio pradžioje, N.F.Ostermejerio leistus "Nusidavimus dievo karalystėje". Deja, prirėkė dar ištiso šimtmečio, kol Mažosios Lietuvos spaudos istorikas D.Kaunas patikslino to iki šiol dar nesurasto spausdinimo leidimo metus (1823-1825) ir vietą (Tilžė). Į Tilžę, pelnytai laikomą lietuvių periodinės spaudos lopšiu, 1883 m. vasarą buvo perkeltas ir "Auš-

ros" spausdinimas.

1883-1886 m. išėjo 40 "Aušros" numerių (kai kurie buvo dvilyčiai ir net trilyčiai, priklausomai nuo turimų lėšų spausdinimui ir literatūrinės medžiagos sukau- pimo). Redagavo "Aušrą", be J.Basanavičiaus, pasikeisdami J.Mikšas, J.Šliūpas, M.Jankus, J.Andziulaitis-Kalnėnas. Žurnalas kvietė visus lietuvius vienyti, priešintis rusifikacijai ir polonizacijai, reikalavo panaikinti lietuviškos spaudos draudimą, laisvos lietuviškos mokyklos, lygių teisių su kitomis tautomis. Tautinė-patrioti- nė "Aušros" tematika buvo orientuota į Lietuvos istoriją, kalbą, literatūrą, tautosaką, nacionalines tradicijas. Žurnale bendradarbiavo daugiau kaip 70 žmonių. Nelegaliai platinamas Lietuvoje, šis leidinys pasiekdavo ir daugelį Rusijos imperijos miestų, kur gyveno išblaškyta mūsų inteli- gentija ir studentija.

Nuveikusi didžiulį lietuvių tautos vienijimo ir žadinimo darbą, "Aušra" sustojo. Tai įvyko dėl lėšų stokos ir dėl prasidėjusios lietuvių nacionalinio išsivadavimo ju-

Nukelta į 2 psl.

Į Lietuvą sugrįžta įžymiojo Mažosios Lietuvos spausdintinio, aušrininko **MARTYNO JANKAUS** palaikai.

Didįjį lietuvininką ketinama palaidoti gimtojo Bitėnų kaimo kapinaitėse, Rambyno papėdėje, kur ilsisi Vydūnas.

Ministro laiškas

Lietuvos Respublikos kultūros ir švietimo ministras **D.Trinkūnas** parašė laišką naujai išrinktam Kaliningrado srities Lietuvių kultūros bendrijos tarybos pirmininkui **A.Savickui**. Jame rašoma, kad dabar, kai Lietuva ir Rusija pasirašė bendradarbiavimo susitarimą švietimo srityje (1993 01 18, Maskvoje) ir priemonių planą, kaip gerinti Kaliningrado srityje gyvenančių lietuvių tautinės mažumos vaikų mokymą gimtąja kalba (1993 03 03, Kaliningrade), lietuviškų švietimo įstaigų kūrimas Kaliningrado srityje pagaliau įgijo reikiamą teisinį pagrindą. Be dviejų minimų susitarinčiųjų pusių, toliau rašoma laiške, yra ir trečioji. Tai Kaliningrado srities lietuvių bendruomenė Lietuvių kultūros bendrijos asmenyje. Todėl susitarimo ir priemonių plano nuostatų įgyvendinimo sėkmė lems visų trijų pusių darnus darbas. Laiške dėstoma, ką minėtuose dokumentuose išpareigojusios atlikti Kaliningrado srities švietimo valdyba ir ką Lietuvos kultūros ir švietimo ministerija, ir reiškiamas viltis, jog Lietuvių kultūros bendrija imsis telkti tautiečių vaikus - būsimuosius mokinius bei padės įsikurti atvažiuojantiems į sritį dirbti lietuvių kalbos mokytojams. Šis darbas bendrijos veikloje tikriausiai taps svarbiausiu, baigdamas laišką pastebi ministras. Juk tai, ką visi sutartinai padarytume, pasitarant lietuviškosios bendruomenės gyvasties labui.

DŽ informacija

Bėga brangios dienos...

Bėga brangios, lemtingos dienos, ir vis persekioja mintis, ar suspėsime pasiruošti, kad bent vienoje kitoje Kaliningrado srities mokykloje, kurioje mokosi lietuvių vaikai, pavyks kitais mokslo metais pradėti mokytis lietuvių kalbą, kaip užsienio kalbą. Teatleidžia Kaliningrado srities lietuviškoji bendruomenė už dažną šio neatidėliotino rūpesčio priminimą (vasario 22 d. per PLB pirmininko B.Nainio vizitą Kaliningrade, kovo 3 d. Kaliningrade su Rusijos švietimo delegacija pasirašius lietuvių vaikų mokymo gimtąja kalba priemonių planą, II Bendrijos konferencijoje kovo 28 d. Tilžėje). Bet vis neatlėgsta mintis, ar buvo suvokta, suprasta, kad pats metas sukurti? Neatsitiktinai Lietuvos kultūros ir švietimo ministras D.Trinkūnas naujai išrinktam LKB tarybos pirmininkui A.Savickui parašė laišką, kviečiantį Bendriją susirūpinti švietimo reikalais. Tad dabar, kol dar nevelu, kiekvienai regioninei bendrijai derėtų telkti būsimuosius mokinius ir galvoti, kur apgyvendinti atvyksiantį dirbti mokytoją. Be to, reikia tartis su vietinių mokyklų vadovais, kad šie galėtų planuoti, kaip lietuvių kalbą įterpti tarp kitų dalykų, bei laiku pasirūpinti mokytojų apmokėjimo reikalais. Manau, kad LKB vadovybė, jei neskubėjo, imsis šio darbo.

Steponas Lukoševičius

PLB atstovas Lietuvoje dr. P.Lukoševičius

Pasaulio Lietuvių Bendruomenė

Pasaulio Lietuvių Bendruomenė (PLB) siekia apjungti visus už Lietuvos ribų atsidūrusius lietuvių bendrųjų tautinių tikslų bei uždavinių pagrindu. Jau ir anksčiau buvo dėta pastangų sujungti lietuvius išeivius. Taip, pavyzdžiui, dr. Jono Šliūpo rūpesčiu 1885 metais JAV buvo įsteigtas susivienijimas Visų Lietuvininkų Amerikoje, kuriam be kitų tikslų taip pat rūpėjo "pagelbėti kitiems pakelti savo tautybę". Jau platesniu organizuotu mastu rūpintis už Lietuvos ribų gyvenančiais lietuviais 1932 m. Kaune buvo įsteigta Draugija Užsienio Lietuviams Remti. 1935 metais Kaune įvykęs pirmasis pasaulio lietuvių kongresas žengė dar vieną žingsnį, įkurdamas Pasaulio Lietuvių Sąjunga. Ilgainiui Susivienijimas susiskaldė, o Lietuvoje įsteigtų organizacijų darbą nutraukė Antrasis pasaulinis karas.

Bolševikų okupacijos iš tėvynės išblokšti lietuviai suprato, kad juos jungiąs tautinis ryšys išliks gyvas tik jiems artimai bendraujant ir kad toks bendravimas įgalins juos organizuotai atlikti tautinius uždavinius bei pareigas.

1946 m. kovo 3-4 dienomis Vokietijoje, Hanau mieste, įvyko lietuvių tremtinių atstovų suvažiavimas, kuriame buvo įkurta Lietuvių Tremtinių Bendruomenė (LTB). Lietuvių Tremtinių Bendruomenė apėmė visus lietuvius ir rūpinosi jų bendraisiais reikalais. Ji suorganizavo šimtus lietuviškų mokyklų, palaikė savo tautinę kultūrą, stiprino lietuvių bei visomis priemonėmis dirbo Lietuvos laisvinimo darbą.

Lietuvių Charta

Vokietijos Lietuvių Tremtinių Bendruomenė buvo paskatinimas bendruomeniniu pagrindu lietuviams organizuotis kituose kraštuose. O kad organizavimas būtų sėkmingas, Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas (VLIKas) parengė Pasaulio Lietuvių Bendruomenės santvarkos laikinuosius nuostatus ir 1949 m. birželio 14 d. juos paskelbė kartu su Lietuvių Charta.

Lietuvių Charta susideda iš įžangos ir eilės įpareigojimų. Įžangoje pabrėžiama, kad siekimas išlaikyti tautinę gyvybę, kalbą, tautines bei valstybines tradicijas ir aplamai tautinę kultūrą yra Visagaliai valios ir laisvo žmogaus pašaukimo vykdymas. Tokio vykdymo priemonė - pasaulyje pasklidusių lietuvių subūrimas į vieningą Pasaulio Lietuvių Bendruomenę.

Lietuvių Charta paskelbė tikslus ir uždavinius, kurie sutrauktai skamba taip: Lietuvis -

- lieka lietuviu ir tautinę gyvybę perduoda ateities kartoms;
- gerbia lietuvių kalbą, nes ji stipriausias tautinės bendruomenės ryšys;
- kuria lietuvišką šeimą, nes tokia šeima yra tautos gyvybės versmė;
- sudaro sąlygas tautinei kultūrai, apreiškiančiai tautos genijų ir įgalinančiai tarptautinį pripažinimą ir bendravimą;
- darbu, mokslu, turtu ir pasiaukojimu kovoja dėl Nepriklausomos Lietuvos;
- remia mokyklą, nes ji yra tautinės dvasios židinytis;
- kuria ir palaiko religines, kultūrinės, jaunimo, savisaipos, profesines ir kitas lietuvių draugijas, nes jos yra tautinės kultūros veiksmingos talkininkės;
- organizuoja ir remia spausdintą lietuvišką žodį;
- brangina savo tautos praeitį ir tautinius papročius, stengiasi būti vertas savo protėvių;
- ugdo tautinį solidarumą, tą aukščiausią tautinę dorybę ir yra lojalus gyvenamam kraštui.

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pobūdis

Pirmoji esminė PLB žymė - tai jos visuotinumai. Ji pabrėžia Lietuvių Charta; PLB sudaro pasaulyje pasklidę lietuviai. Šią žymę išryškina Lietuvių Chartos autoriai, kurie 1949 m. rašė: "...kai tariame Lietuvių Bendruomenę, turime mintyti ne kokią tam tikrą įsteigtą draugiją, klubą ar kitą organizaciją, bet kurios nors vietovės, kurio nors krašto ar viso pasaulio visus lietuvius. Lietuvių Bendruomenei priklauso savaimė, be jokio pareiškimo, kiekvienas lietuvis, kuriame plaka lietuviška širdis, kurio gyslomis sruvena lietuviškas kraujas, kurio lietuviškumas reiškiasi būdu, papročiais, lietuviška kilme. Draugiją sudaro norintieji joje būti nariai, Bendruomenę sudaro visi lietuviai".

Iš visuotinumai kyla antroji PLB žymė - jos atvirumas kiekvienam lietuviui: "Bet kuri atskira organizacija rūpinasi tik savo nariais, o PLB rūpestis kreipiasi į visą lietuvių išeivių bendruomenę. Pirmia, ta prasme, kad ji lieka atvira kiekvienam

lietuviui, nežiūrodama jokių skirtybių ir remdama tik lietuvių. Antra, ta prasme, kad ji imasi atsakomybės už visus lietuvių išeivius" (Girnius, Tauta ir tautinė ištikimybė).

Trečioji PLB žymė - jos lietuviškumas "PLB turi du tikslus - pagrindinį ir atsitiktinį. Pagrindinis - išlaikyti išeiviuose lietuvių. Atsitiktinis - atkovoti Lietuvai laisvę" (M.Krupavičius).

Pagalau ketvirtoji PLB žymė - jos demokratiškumas "PLB yra tokia, kokia yra pati lietuvių visuomenė. Be ko kita ji yra lietuviška ir demokratiška. Tad ir jos organai turi būti lietuviški ir demokratiški savo esme, savo struktūra ir savo metodais" (M.Krupavičius).

PLB santvarka

Pasaulio Lietuvių Bendruomenę sudaro atskirų kraštų - valstybių Bendruomenės. Vyriausias jos organas yra kas penkeri metai šaukiamas PLB Seimas, kurio atstovų skaičių nustato PLB valdyba. Juos renka atskirų kraštų Bendruomenės savo nustatyta tvarka. PLB tvarkosi pagal PLB Seimo priimtą konstituciją. PLB Seimas renka PLB valdybą, vyriausiąjį vykdomą organą, Kontrolės Komisiją ir Garbės Teismą.

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės santvarkoje organizacijos svorio centras paliekamas atskirų kraštų Lietuvių Bendruomenėse. Kiekviename krašte bendruomenė turi skirtingas sąlygas, todėl daug santvarkos dalykų paliekama krašto organizacijos statutui. Tai įgalina kiekvieno krašto Bendruomenę prisitaikyti prie vietos sąlygų ir suteikia jai savarankiškumo bei lankstumo.

Šiandien Pasaulio Lietuvių Bendruomenė dirba visose lietuviško gyvenimo srityse. Ji vykdo PLB Seimo nutarimus, derina pasaulio lietuvių švietimo, tautinės kultūros, socialinę, šalpinę, ekonominę bei politinę veiklą, bendradarbiauja su kitomis lietuvių institucijomis bei palaiko ryšius su įvairiomis tarptautinėmis organizacijomis. PLB informuojasi ir informuoja atskirų kraštų bendruomenių valdybas ir lietuvius apie lietuvių padėtį visame pasaulyje. PLB valdyba leidžia mėnesinį žurnalą "Pasaulio Lietuvis", skirtą Bendruomenės minčiai ir gyvenimui ryškinti.

Pasaulio Lietuvių Bendruomenė, norėdama dar glaudžiau bendradarbiauti su Lietuva, savo Seime 1992 m. liepos mėn. priėmė nutarimą atidaryti savo Atstovybę Lietuvoje. Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas 1992 m. rugsėjo mėn. 9 d. sprendimu leido Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Atstovybę įkurti Aukščiausiosios Tarybos III rūmuose 215 kambaryje. Ši vieta ypač svarbi tuo, kad sudaro sąlygas artimam bendravimui tarp Seimo narių ir PLB Atstovybės pareigūnų keičiantis informacija, liečiančia išeivijos lietuvius, Seimo komisijas bei jų darbą.

Pagrindinės PLB Atstovybės kryptys yra šios:

- kaupti informaciją apie Lietuvos valstybės atsikūrimo vyksmą ir demokratijos įtvirtinimo problemas, perduoti visa tai išeivijai, išsisklaidžiusiai visuose pasaulio kraštuose;
- rūpintis atskirų kraštų lietuvių išeivijos reikalais, padedant sudaryti bendradarbiavimo galimybes su įvairiomis organizacijomis Lietuvoje, o reikalui esant, ir su Lietuvos Respublikos Seimu bei Vyriausybe arba atskirais jų padaliniais ir pareigūnais;
- ieškoti būdų, kurie padėtų išeivijai išlaikyti kalbą ir raštiją, lietuvių tautos papročius ir tradicijas, pažinti Lietuvos kultūrą ir meną, lietuviškų šeimų sukūrimo principus;
- teikti informaciją Lietuvos piliečiams ir oficialioms įstaigoms apie užsienio Lietuvių Bendruomenių įvairiapusišką veiklą, apie jų poreikius ir galimybes, vykdomas programas ir pasiūlymus bei paramą Lietuvai ir jos žmonėms;
- iškilus būtinumui, atstovauti PLB ir lietuvių išeivijos interesus Lietuvos valstybinėse įstaigose bei organizacijose, padėti Lietuvos tremtiniams ir išeivijos atstovams mokslo įsigijimo, pilietybės atstatymo, nuosavybės grąžinimo, turto disponavimo, pensijų sutvarkymo ir panašiais klausimais;
- tarpininkauti gerinant ryšius tarp Rytų ir Vakarų kraštų Lietuvių Bendruomenių, tarp atskirų jaunimo, sporto, kultūros ir meno grupių;
- kartu su PLB valdyba rengti, koordinuoti ir vykdyti Lietuvos Respublikos bei lietuvių išeivijos bendros veiklos trumpalaikes ir ilgalaikes programas;
- kaupti Atstovybėje Vilniuje iš visų kraštų gaunamus lietuviškus laikraščius ir žurnalus, sudaryti sąlygas juose esama informacija pasinaudoti Lietuvos Seimo, Vyriausybės ir visiems suinteresuotiems Lietuvos gyventojams;
- PLB Atstovybei Vilniuje vadovauja PLB valdybos paskirtas atstovas, padedamas nuolatinio sekretoriaus(-ės) ir pagal reikalą samdomų kitų pareigūnų;
- PLB Atstovybėje taipogi, laikas nuo laiko, savo organizacinį darbą dirba Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Jaunimo Sąjungos valdybos atstovai. Reikia pažymėti, kad Jaunimo Sąjungos Kongreso, kuris įvyks 1994 m. vasarą, tam tikra dalis programos bus Lietuvoje.

Atkelta iš 1 psl.

dėjimo idėjinės diferenciacijos. Labai jau skirtingų pažiūrų žmones Lietuvos labai kuriam laikui buvo apjungusi "Aušra". Jos pradėta darba toliau tęsė Mažojoje Lietuvoje pradėję citi įvairių krypčių leidiniai, skirti Didžiajai Lietuvai - "Šviesa", "Varpas", "Žemaičių ir Lietuvos apžvalga", "Tėvynės sargas" ir kt. Vis dažniau pasiekdavo Lietuvai ir Amerikoje leidžiami lietuviški laikraščiai.

"Aušrai" nepavyko tapti Mažosios Lietuvos skaitytojų, lietuvininkų mėgiamu leidiniu. Jis išeidavo retai, menkai terašė apie to krašto žmones ir gyvenimą, kludė ir neįprastas "žemaitiškas" šrifas. Vengimą rašyti apie Mažąją Lietuvą "Aušroje" dalinai galima paaiškinti ir konfliktu su vokiečių administracija baime. Jų ir taip netrūko ryšiai su gausiai šiame krašte paplitusiu lietuviškų maldaknygių bei knygų spausdinimu ir slaptu gabenimu per sieną į Lietuvą.

Visa tai gerai suprato vienas iš "Ausros" redaktorių J.Mikšas, 1884 m. Ragainėje pradėjęs leisti liberalinį savirašį gotišku šriftu "Nemuno sargas". Dalį medžiagos šis laikraštis persispausdindavo iš "Aušros", iš JAV lietuviškų leidimų "Unijos" ir "Lietuviško balso". Laikraštis laikėsi antivokiškos krypties, gynė lietuvių kalbos ir tautos teises, propagavo lietuvių ir lietuvininkų pastangas susivienyti. Tačiau gotiškas šrifas kludė šiam populiariam, skaitytojų mėgiamam laikraščiui plisti caro valdomoje Lietuvos dalyje.

Vėliau būta ne vieno bandymo atgaivinti "Aušrą" ar bent išleisti laikraštį, žurnalą tokiu pavadinimu, tačiau nė vienas iš jų nebuvo lemta net prfartėti prie tos pirmosios "Aušros" spindulių skleistos šviesos.

Trumpai

Kaliningrado srities Lietuvių kultūros bendrijos, vienintelės lietuvių organizacijos srityje, vadovus priėmė ir jų pageidavimų išklusė Srities administracijos vadovo pavaduotoja prof. **I.Kuznecova**.

Pirmosios srityje įsikūrusios lietuviškos darželio grupės patalpas suremontavo Šiaulių namų statybos UAB "Akmėna", vadovaujamos **Anzelmo Alasausko**, statybininkai.

Vilniaus miesto švietimo ir jaunimo reikalų skyrius konsultuoti Kaliningrade įsikūrusios lietuviškos darželio grupės auklėtojų pasiuntė sostinės ikimokyklinio auklėjimo metodistus.

Kultūros ir švietimo ministerijos Kultūros paveldo departamente aptartas architekto **N.Kitkausko** paruoštos K.Donelaičio klebonijoje Tolminkemyje numatytos įrengti ekspozicijos projektas.

Vokiečiai, išleidę du milijonus Vokietijos markių, Kaliningrade pastatė rusų-vokiečių kultūros centrą, praneša laikraštis "Pozicija", (1993, Nr.15)

Kaliningrado srities Lietuvių kultūros bendrijos II konferencija

Šventomis mišiomis, kurias laikė vienintelis Kaliningrado srityje dirbantis lietuvių kunigas Anupras Gauronkis, Tilžėje 1993 m. kovo 28 d. prasidėjo Srities Lietuvių kultūros bendrijos II konferencija. Sakydamas pamokslą, kunigas visus pakvietė santūriai ir nuoširdžiai aptarti Bendrijos reikalus ir išsirinkti naują darbiningą Tarybą. Iškilmingai pagiedojus Lietuvos himną, kurį pradėjo neseniai susibūręs Tilžės lietuvių choras, Srities LKB tarybos pirmininkė D.Narušaitė perskaitė ataskaitą. Pasirodo, jog viską sudėjus krūvon ir žinant, kad dirbta nepalankiom sąlygom, nuveikta išties nemažai.

Pirmasis pasisakė LKB tarybos vicepirmininkas, Kaliningrado miesto atstovas A.Savickas. Jis kalbėjo apie Bendrijai nepalankų praėjusių laikotarpiu žmonės buvo kiršinami, o kai kurie už lietuvišką veiklą prarado net darbą. Stigo lėšų, pakantumo, tarpusavio pagarbos. Be to, ir Lietuva nepakankamai rėmė tautiečius. Antai vokiečiai Kaliningrade jau pastatė kultūros centrą, o mes kol kas nieko neturime. S.Šamborskis priminė Bendrijos istoriją ir konstatavo daugelio tautiečių varganą buitį. Jis tikisi, jog iš Lietuvos bus paremti bent keli besikuriantys žemės ūkio kooperatyvai. Tilžiškė gydytoja V.Sladkevičienė kalbėjo apie bendradarbiavimo svarbą, pasidžiaugė Vydūno jubiliejiniais renginiais Tilžėje. O pinigų reikia užsidirbti patiems, pasakė ji. V.Vėgėlė, religinės bendruomenės pirmininkas, prisiminė įsisenėjusias bėdas, varganą lietuvių dabarties situaciją. Jis manęs, jog taip bus ir ateityje. Tilžės bendrijos pirmininkas T.Budrys akcentavo Bendrijos įregistravimo sunkumus (šiuo reikalu jau net 3 kartus lankėsi Kaliningrade), kritikavo buvusios Tarybos darbą - net automobilis, įsigytas lengvatinėmis sąlygom, srityje dar neįregistruotas. Trumpai kalbėjusi naujoji Kaliningrado m. bendrijos pirmininkė O.Kruglikova lietuviškąją bendruomenę ragino ypač daug dėmesio skirti savo vaikučių mokymui gimtąja kalba. Karštai kalbėjęs buvęs rezistentas S.Bubulas klausė, kur dingo lietuvių savigarba, nes jų šeimos - žodis rusiškas, o gyvenimo tikslas

- naminė... Skautų vardu pasisakė V.Rušinskaitė, o ateitininkų - L.Skubiliauskas. Lazdėnų atstovas Pr.Žvinklys papasakojo, kaip platino lietuviškas knygas ir gyrė S.Šamborskį. V.Vasillauskienė, LKB švietimo komisijos pirmininkė, gvildeno švietimo problemas ir papeikė lietuviškų šeimų pasyvumą. Aptardama Bendrijos tarybos veiklą, ji sakė, jog Taryba - tai ne garbės pakyla, o darbas be poilsio ir be ramybės.

Konferencijoje kalbėjo ir svečiai. E.Čajauskas, Srities tautybių reikalų skyriaus vedėjas, papasakojo apie tautines bendrijas srityje, prisipažino, jog jam miela ši Bendrija ir apgailestavo, kad Bažnyčia dar neužėmė deramos vietos jos dvasiniame gyvenime. Jis priminė, jog Lietuva su Sritimi yra sudariusi keletą palankių lietuvių bendruomenei sutarčių, bet jomis nepasinaudojama, o siekiant išvengti nereikalingų kalbų, visus klausimus dera spręsti viešai. Jis kvietė įkurti Fondą kultūrai ir švietimui

remti. Lietuvos kultūros ir švietimo ministerijos atstovas S.Lukoševičius pabrėžė Bendrijos vaidmenį realizuojant 1993-1995 m. lietuvių vaikų mokymo gimtąja kalba priemonių planą. Jei Bendrija nesitars su tėvais ir nesutelks mokinių, gražiausi norai liks neįgyvendinti. R.Ozolas, Regioninių problemų komisijos pirmininkas, priminęs bėdinę Lietuvos ekonominę būklę, pastebėjo, jog Lietuva nepajėgi remti bendrijų svetimosiose valstybėse. Jis paragino Srities tautiečius steigti bendras įmones, žemės ūkio kooperatyvus. Yra lietuvių, kurie imtų net po 100 ha ir ūkininkautų, bet nežino, kurioje vietoje. Įsikūrę jie ateityje galėtų paremti ir Bendriją. Dabar ketinama įsteigti bendrijų rūmus, prie kurių veiks bankas. Apie norinčius ūkininkauti galima pranešti R.Ozolui, o peripetijas sienos perėjimo punktuose jis pavadino "valdininkų žaidimais". Kokia parama teikiama Srities bendruomenei, papasakojo "Sanryšos" pirmininkas A.Augu-

lis. Antai 18 tūkst. talonų užmokėta už knygos "Zamečatelnyje liudy Małoj Litvy" spausdinimą, 160 tūkst. talonų išleista spaudai užsakyti, o bažnyčios Tilžėje statybai prireiks net 150 mln. talonų (tik projektui jau išleista 100 tūkst. talonų). Be to, šiai konferencijai rengti paskirta 7000 talonų. Jis prašė pagaliau bent naujai išrinktą Tarybą nustatyti korektiškus ryšius su Lietuva. Kauno "Lituanikos" pirmininkas G.Bukauskas aptarė jo vadovaujamos organizacijos ryšius su Mažąją Lietuva.

Konferencijai baigiantis kalbėjo Pasaulio Lietuvių Bendruomenės atstovas Lietuvoje dr. Petras Lukoševičius. Jis pabrėžė, jog už darbą lietuvių bei nedera prašyti atlygio, ir papasakojo, kaip tai daroma kitose pasaulio lietuvių bendruomenėse. Skaudu, sakė jis, kai išgirsti, jog Srities bendruomenėje kartais nesustariama. Nežiūrint kokioje situacijoje būtų Lietuva, mūsų uždavinys užsienyje - visad išlikti lietuviams. Dieve, duok mums pakęsti vienas kitą ir gerbti, užbaigė kalbą svečias.

Konferencija išsirinko naują LKB tarybą (ją sudaro 21 asmuo) ir revizijos komisiją. Kaliningrado srities Lietuvių kultūros bendrijos pirmininku išrinktas Algimantas Savickas.

Be minėtų svečių konferencijoje dalyvavo Lietuvos Respublikos Seimo nariai E.Raišutis ir V.Butėnas, buvęs AT deputatas V.Pavillonis, Sovietų miesto kultūros skyriaus vedėjas V.Dobrodejevas, mokyklos, kurioje vyko konferencija, direktorius G.Kurižovas.

Konferencija priėmė rezoliucijas dėl Kaliningrado srities Lietuvių kultūros draugijos įstojimo į PLB, dėl patalpų kiekvienai regioninei bendrijai skyrimo ir Kreipimąsi į Lietuvos žmones dėl materialinės paramos LKB. Konferencijai pirmininkavo Tilžės Lietuvių bendruomenės pirmininkas T.Budrys.

PLB atstovas Lietuvoje dr. P.Lukoševičius kaip paramą LKB naujam tarybos pirmininkui A.Savickui įteikė 200 JAV dolerių.

Konferencijos salė buvo skoningai papuošta trimis trispalvėmis vėliavomis: Mažosios Lietuvos - žaliai-baltai-raudona, lietuviškąja - geltona-žalia-raudona ir rusiškąja - baltai-mėlynai-raudona. Pertraukų metu koncertavo [sručio ir Kaukėnų mokinukai bei kanklių ansamblis iš Lazdėnų, vadovaujamas mokytojos Aldonos Strojėvos.

DŽ informacija

Naujoji Kaliningrado srities LKB taryba su PLB atstovu Lietuvoje dr. P.Lukoševičiumi centre

Tilžė prisimena Vydūną

Per Lietuvą nuvilnijusi Vydūno 125-ųjų gimimo metinių jubiliejinį renginių banga 1993 m. kovo 22 d. pasiekė Tilžę - Vydūno miestą. Saulėtą vidurdienį Klauzijaus gatvėje (dabar Lenino) prie namo, kuriame ilgus metus gyveno ir kūrė rašytojas ir filosofas Vilius Storosta-Vydūnas, tilžiškių ir sėdėjų iš Lietuvos laukė Sovietų kultūros skyriaus vedėjas V.Dobrodejevas, Tilžės lietuvių bendrijos pirmininkas T.Budrys ir tautiniais rūbais pasipušusios rusaitės. Pagaliau pasirodė autobusų iš Klaipėdos, Šilutės ir Vilniaus virtinė, ir gatvę užtvėnkė didelis Vydūno gerbėjų, o iš smalsuolių būrys. Padėję gėlių prie memorialinės lentos ir rašytojo biusto, visi susirinko jaukioje Tilžės teatro salėje, kurios sceną puošė lietuviška ir rusiška vėliavomis pagerbtas Vydūno portretas. Minėjimą pradėjęs T.Budrys pirmąjį žodį tarti pakvietė valstybinės komisijos jubiliejui ruošti pirmininką D.Kuolį, o išsamų pranešimą apie Vydūno kūrybą ir gyvenimą, pabrėžiant jo taikos kovos už lietuvių momentus, perskaitė Vydūno draugijos pirmininkas V.Bagdonavičius. Minėjime kalbėjo Srities tautybių reikalų skyriaus vedėjas E.Čajauskas, Sovietų miesto administracijos vadovo pavaduotoja J.Jakubovskaja, K.Donelaičio draugijos vicepirmininkas dr. A.Jovaiša ir kiti. Koncertavo Šilutės saviveiklininkai, kurių programa, deja, neatitiko vyduoniškai nusiteikusių svečių nuotaikos.

Vydūno sukakties iškilmės Tilžėje buvo šviesios. Tam nuteikė ne tik saulėta diena, bet ir šeiminių palankumas.

Tokia žmogaus prigimtis, jog vis nori atitrūkti nuo nelinksmos kasdienybės ir išvysti ar pajusti tai, ką įsivaizduoja. Taip, nejuobiliejinė realybė kitokia. Kas prieš tris metus galėjo pagalvoti, kad taip sunkiai kursime Vydūno muziejų? Stokodama lėšų mūsų pusė, Vydūno namą nori išsinuomoti kiek galima palankesniomis sąlygom, o jų pusė - su kiek tik galima didesne nauda (žinoma, ne iš gero gyvenimo). Mes jau seniai esame pažadėję Vydūno name gyvenantiems žmonėms pastatyti tris butus. Statyba prasidėjo, o 10 mln. talonų apmokėti dar neturime. Dar nežinome, ar Lietuvos Vyriausybė galės tokią sumą paskirti. Bet ar to užteks? O kur šio namo pirmame aukšte nuomininkės teisėmis įsikūrusi konditerijos įmonė, besielgianti kaip savininkė... Tad derybos tebesitęsia.

Susitikinėjant su Tilžės valdžia, dažnai tekdavo išklausti teisėtus priekaištus, jog naujieji miesto gyventojai nieko nežino apie Vydūną, o čia dar muziejų kurti panūdome. Tad artėjant rašytojo jubiliejui, paruošėme keletą straipsnių rusų kalba. Dabar kalbama, kad Kaliningrado spauda išsamiau rašė apie Vydūną, negu mūsų šalyje. Didelių pastangų dėka jubiliejaus išvakarėse Tilžėje pavyko atidaryti ir Maironio muziejau paruoštą parodą apie rašytoją, o šiuo metu Lietuvos TV Kaliningrado televizijai videojuoston perrašinėja V.Bagdonavičiaus ir Z.Putilovo filmą apie rašytoją "Tamoje būti šviesa".

S. L.

Velykė atvažiavo!

Pernai Mažosios Lietuvos vaikai, kurie mokosi lietuvių kalbos, šv.Velykų šventėms buvo pakviesti į Tauragę ir patyrė daug džiaugsmo, ne tik grožėdamiesi tikrais meno kūriniais - žemaitiškais margučiais, ne tik šokdami ratelius, ne tik ragaudami velykinių gardumynų mokyklose, ne tik lankydami Tauragės katalikų bažnyčioje, bet ir buvdami kai kuriose maisto pramonės įmonėse, kur buvo taip pat labai nuoširdžiai sutikti, pavaišinti tuo, ką šios įmonės gamina tauragiškių stalui, ir dar į namus palydėti su nuoširdžiaisiais linkėjimais, su kvietimu vėl atvažiuoti.

Deja, ekonominė situacija per metus gerokai pablogėjo ne tik Lietuvoje, bet ir Rusijoje: šiemet vietos valdžia jau nebegalėjo atvežti mūsų vaikų į Lietuvą. Todėl mes, Karaliaučiaus krašte dirbančios tauragiškės mokytojos, labai apsidžiaugėme, išgirdusios Tauragės rajono valdybos švietimo skyriaus vedėjo pavaduotojos A.Paulienės klausimą: kaip jiems ten sekasi? Gal galime kuo padėti?

Paprašėme labai nedaug: kad švietimo skyrius tarpininkautų, tardamasis su tomis pačiomis Tauragės maisto pramonės įmonėmis dėl kuklios labdaros Mažosios Lietuvos vaikams švenčių proga. Mat norėjosi, kad mūsų mokiniai net tokiais sunkiais laikais pajustų Lietuvos dėmesį - gerus tauragiškių norus pasidalinti su svetur gyvenančiais vaikais tuo, ko patys turi.

Ir štai balandžio 13-ąją, trečiąją šv.Velykų dieną, Timiriazovo vidurinės, Lunino devynmetės ir Malomožaisko vidurinės mokyklų vaikai, išgirdę, kad atvažiuos svečių iš Tauragės, labai apsidžiaugė ir puolė ruošti: puošė klases, dengė stalus, ieškojo žalumynų margučių krepšeliams papuošti, budėjo prie durų, kad laiku sutiktų atvykstančius ir, žinoma, viską darė baisiausiai nekantraudami ir nuolat kamantinėdami, kada atvažiuos, ar tikrai atvažiuos, kodėl vis dar neatvažiuoja? Ypač nekantravo mažiausieji...

Tad nekeista buvo matyti jų akis, žėrinčias džiaugsmu ir smalsumu, kai pagaliau Velykė atvažiavo! O Velykė - tai jau minėta A.Paulienė ir kartu su ja atvykęs pats Tauragės švietimo skyriaus vedėjas A.Lileika. Gal tik jie vieni nežino, kiek reikėjo kantrybės, gerų norų ir laiko, kad mūsų mokinius šią nuostabią pavasario dieną pasiektų tauragiškių šventinis pasveikinimas. Ir štai jau ritais laiptais gyvuoju konvejeriu dešros rinkelės, sūris, juoda ruginė duonelė, kurią taip giria visi, kas tik jos paragauja, sviesto gniužulėlis, obuolių sultys. Sako, net slyvų kompoto kai kas sulaukęs. Didžiausias siurprizas visiems buvo tortai - kiekvienai mokyklai teko po vieną! Ir, žinoma, ne mažesnis siurprizas - nuostabiaisiais raštais ir įvairiausiomis spalvomis variantus akį margučiai. Kaip Velykė juos margino ir kada suspėjo, kol kas buvo paslaptis, bet džiaugsmo nuo to tik padaugėjo: švietė jie vidury stalų visu savo grožiu, o paskui su vaikais iškeliavo Mažosios Lietuvos takeliais, vedančiais į namus. Kiekvienas nešėsi bent po vieną, kad su margučiu parneštų ir namiškiams bent truputį Lietuvos gerumo ir šventinės nuotaikos.

Ačiū visiems, padovanojusiems tokią mielą šventę mūsų mokiniams. Ačiū visiemis Tauragės maisto pramonės įmonių vadovams - jų gaminiai tikrai buvo labai skanūs, vaikai valgė ir gyrė. Beje, Velykė išvažiuodama pašnibždėjo, kad tie nuostabieji margučiai - tai mūsų bičiulių Lauksargių devynmetės mokyklos mokinių šiemetinis siurprizas (pernai labai svetingai jie mus priėmė savo mokykloje Tauragės rajone). Tad kaipgi nepadėkoti ir šios mokyklos direktoriui J.Balčiui, visiems šios mokyklos mokiniams bei jų tėveliams. Ačiū, brangieji!

Ačiū ir Karaliaučiaus krašto mokyklų - Timiriazovo, Lunino, Malomožaisko - vadovams ir mokytojams, daug padariusiems, kad tarp lietuvių ir kitų tautybių vaikų vyratų pagarbos vieni kitiems dvasia.

O didžiausios padėkos turbūt nusipelnė Tauragės rajono švietimo skyriaus vadovai: vedėjas A.Lileika ir jo pavaduotoja A.Paulienė. Tai jie pasirūpino viskuo ir visais.

Tai gi Velykė atvažiavo ir išvažiavo, o gražūs prisiminimai apie ją ir apie kitus gerus žmones liko. Ir liks ilgai.

Zenona Jurevičiūtė

Niemano rajono Malomožaisko vidurinės mokyklos lietuvių kalbos mokytoja

